

GREȘELI DE EXPRIMARE

PROF. PINTILII NICULINA
LICEUL TEHNOLOGIC „MIHAI EMINESCU” DUMBRĂVENI

Motto: „Grija esențială, în procesul comunicării, a fiecăruia dintre noi este, pe cât posibil, evitarea greșelilor atât în exprimarea orală, cât și în scris.”¹

Aproape la tot pasul întâlnim formulări incerte și/sau discutabile sub raport gramatical și lexical ce încalcă cu bună știință normele exprimării decente, civilizate, corecte. Unele dintre greșeli, fie ele de natură lexicală, fie de natură gramaticală, sunt greșeli curente, altele scot în evidență anumite preferințe ale vorbitorilor, care sunt în contradicție cu norma literară.

Cunoașterea normelor ortoepice și prevenirea încălcării lor constituie un domeniu important al cultivării limbii române.

1. Substantivul

În cazul substantivului, abaterile de la norma literară sunt legate de gen, număr, caz și pronunție:

a. Genul

În cadrul genului vorbitorii au o reacție de respingere a variantelor feminine, când este vorba de anumite profesii, funcții sau titluri. Aceasta se manifestă în mod diferit în funcție de mediul profesional, nivelul socio-cultural, contextul lingvistic etc.

*„În limba română actuală există o puternică tendință de neglijare a distincției de gen (sex) între numele de persoane, ceea ce se oglindește în folosirea numelor de persoane cu anumite ocupații sau titluri în forma de masculin cu referire la femei, chiar atunci când există femininul corespunzător. Uneori, unul și același substantiv masculin are corespondent feminin într-un sens și în altul, nu: de la doctor <<medic>> există derivatul feminin doctoriță, dar de la doctor <<persoană care are doctoratul>> nu s-a creat un feminin paralel, deși sunt multe femei cu acest titlu”.*²

Acolo unde substantivele au numai formă de masculin este neliterară folosirea formei de feminin. Multe substantive neologice și-au creat forme paralele de plural.

b. Numărul

Confuziile se întâlnesc la desinențele de plural.

Elevii confundă, la plural, substantivele terminate în *-e* cu cele terminate în *-i* (și invers). De multe ori îi auzim spunând *bări* în loc de *bare*; *căpșuni* în loc de *căpșune*; *coperți* în loc de *coperte*; *înghețați* în loc de *înghețate*; *sacoși* în loc de *sacoșe*; *coale* în loc de *coli*; *șăibi* în loc de *șaibe*; *plapume* în loc de *plăpumi* etc.

O altă confuzie o întâlnim în cazul substantivelor de genul neutru, în cazul cărora elevii folosesc desinența *-e* în locul desinenței *-uri*: *aerodroame* în loc de *aerodromuri*; *albușe* în loc de *albușuri*; *bazare* în loc de *bazaruri*; *chibrite* în loc de *chibrituri*; *coniac* în loc de *coniacuri*; *festivale* în loc de *festivaluri*; *furtune* în loc de *furtunuri*; *hotele* în loc de *hoteluri*; *macate* în loc de *macaturi* etc.

c. Cazul

De multe ori elevii din învățământul primar folosesc greșit formele de genitiv-dativ pentru unele substantive: *bării* în loc de *barei*; *cazarmei* în loc de *cazărmi*; *ceței* în loc de *ceții*; *dezordinei* în loc de *dezordinii*; *gâștii* în loc de *gâștei*; *mătușei* în loc de *mătușii*; *oastei* în loc de *oștii*; *pieții* în loc de *pieței*; *soartei* în loc de *soții* etc.

¹Constantin Țibrian, *Rostiri neliterare în limba română actuală*, Ed. Universității din Pitești, Pitești, 2005, p.5

²Mioara Avram, *Gramatica pentru toți*, Editura Humanitas, București, 1997, p.55

2. Adjectivul

Greșelile întâlnite la adjectiv sunt legate de acord și de sensul unora dintre ele în anumite contexte.

Adjectivele propriu-zise sau adjectivele provenite din participii trebuie să aibă același gen, număr și caz cu substantivul pe care îl determină, iar în cazul unui grup, acordul se realizează cu întregul grup nu numai cu ultimul constituent al grupului. De asemenea, se manifestă tendința de slăbire a acordului casual al adjectivului.

O altă greșeală este combinarea formei sintetice cu cea analitică a adjectivelor care arată cantitatea nedefinită sau folosirea gradelor de comparație la unele adjective al căror sens nu admite grade de comparație, deoarece indică o valoare absolută.

Mulți elevi folosesc unele adjective cu alt sens decât cel corect.

3. Articolul

În cazul articolului greșelile întâlnite sunt omiterea articolului, folosirea articolului hotărât proclitic lui la numele proprii de persoane feminine terminate în a, omiterea articolului hotărât **-(u)l** de la toponimele simple, omiterea articolului posesiv atunci când se coordonează mai multe genitive, începând cu al doilea, lipsa acordului în gen, număr și caz a articolului demonstrativ cu substantivul determinat.

Exemple:

Din punct de vedere al notelor, clasa noastră ocupă un loc fruntaș. (corect: **Din punctul de vedere** al notelor, clasa noastră ocupă un loc fruntaș)

Studierea limbii engleze a deschis și mai mare orizont elevilor. (corect: Studiarea limbii engleze a deschis **un** și mai mare orizont elevilor.)

Lui Dana, **lui** Maria, **lui** Ioana în loc de **Danei, Mariei, Ioanei**

I-am acordat elevului **cel** mai bun premiul I. (corect: I-am acordat elevului **celui** mai bun premiul I.

4. Numeralul

Cu toate că numeralul are o flexiune mai săracă, ridică numeroase probleme în ceea ce privește folosirea corectă: tendința de generalizare a formei de masculin, chiar atunci când determinantul este un substantiv feminin, rostirea și scrierea greșită a numeralelor cardinale, tendința de trecere de la numeralul ordinal la numeralul cardinal.

Exemple:

E ora **doisprezece**. (corect: E ora **douăsprezece**.)

Anul are **doisprezece** luni. (corect: Anul are **douăsprezece** luni.)

Douășdoi, patrușpatru, șapteșcinci, optisprezace în loc de **douăzeci și doi, patruzeci și patru, șaptezeci și cinci, optsprezece**.

5. Pronumele

Flexiunea bogată și varietatea formală a pronumelor, existența formelor neaccentuate alături de cele accentuate sau de anumite dezacorduri la diferite categorii de pronume creează dificultăți în folosirea corectă a pronumelor.

Exemple:

I-am cerut **dânșii** o carte despre animalele sălbatice. (corect: I-am cerut **dânsei** o carte despre animalele sălbatice.)

Tu însuși, ei însuși, ei însăși în loc de **tu însuți/însăți, ei înșiși, ei înseși**.

Exercițiul **care** l-am rezolvat nu era corect. (corect: Exercițiul **pe care** l-am rezolvat nu era corect.)

Sunt oameni **care** nu le place muzica clasică. (corect: Sunt oameni **căroră** nu le place muzica clasică.)

Cine știe nu-i e frică de examen. (corect: Cui știe nu-i e frică de examen.)
Am oarece rezerve pentru cele afirmate. (corect: Am oarecare rezerve pentru cele afirmate.)

6. Verbul

Trecerea unor verbe de la o conjugare la alta, folosirea desinențelor din paradigma conjugării, necunoașterea modului de construcție a unor verbe în combinație cu alte părți de vorbire și sensul anumitelor verbe dau naștere celor mai întâlnite greșeli legate de această parte de vorbire.

Exemple:

Mi-ar place să merg duminică la film. (corect: Mi-ar plăcea să merg duminică la film.)

Urmele nu vor dispărea așa de repede. (corect: Urmele nu vor dispărea așa de repede.)

Profesorul îți va scade nota pentru că ai scris urât. (corect: Profesorul îți va scădea nota pentru că ai scris urât.)

Trebuie de verificat toată lucrarea. (corect: Trebuie verificată toată lucrarea.)

Uitați ce mi-a făcut! (corect: Uitați-vă ce mi-a făcut!)

Se mai întâlnește și o greșală numită cultism³ rezultată din înlocuirea unui cuvânt vechi, considerat „banal” printr-un neologism parțial sinonim cu acesta, înlocuire care presupune neglijarea diferențelor existente între cele două sinonime și al cărui rezultat îl constituie folosirea neologismului cu un sens mai larg decât cel care îi este propriu.

Exemple:

Am servit o friptură la grătar. (corect: Am mâncat o friptură la grătar.)

Am servit masa la restaurant. (corect: Am luat masa la restaurant)

Dimineața servesc un ceai. (corect: Dimineața beau un ceai.)

7. Adverbul

În cazul adverbului, se întâlnesc greșeli legate mai ales de tendința de adjectivizare, așezarea adverbului mai înaintea formelor verbale compuse, omiterea repetării în fața fiecărui element al unei enumerări.

Exemple:

Copii noi-născuți, colege noi-venite în loc de copii nou-născuți, colege nou-venite.

Elevii slabi pregătiți nu au promovat examenul de capacitate. (corect: Elevii slab pregătiți nu au promovat examenul de capacitate.)

Mai a spus și colegul meu. (corect: A mai spus și colegul meu.)

Nu cam mi-a plăcut. (corect: Nu prea mi-a plăcut.)

Am fost decât noi la film. (corect: Nu am fost decât noi la film.)

8. Prepoziția

Cele mai frecvente greșeli ale elevilor din ciclul primar legate de această parte de vorbire sunt înlocuirea sau confuzia unei prepoziții cu alta.

Exemple:

A căzut după scară. (corect: A căzut de pe scară.)

Te sun după telefonul unui prieten. (corect: Te sun de pe telefonul unui prieten.)

Problema a fost analizată de Mircea. (corect: Problema a fost analizată de către Mircea.)

³ Valeria Guțu Romalo, *Corectitudine și greșală. Limba română de azi*, Editura Humanitas, p. 141

Geantă **de** piele, masă **de** lemn, vază **de** cristal în loc de geantă **din** piele, masă **din** lemn, vază **din** cristal.

Câțiva colegi i-am ajutat la matematică. (corect: **Pe câțiva** dintre colegi i-am ajutat la matematică.)

Le-am dat **la colegi** temele. (corect: Le-am dat **colegilor** temele.)

9. Conjuncția

Și în cazul conjuncției, cele mai multe greșeli apar atunci când se înlocuiește o conjuncție cu alta.

Exemple:

Și-a amintit **căci** mai citise cartea. (corect: Și-a amintit **că** mai citise cartea.)

Este bine **ca să** le mai spunem. (corect: Este bine **să** le mai spunem.)

Mi-a spus **ca să** citesc lecția de mai multe ori. (corect: Mi-a spus **să** citesc lecția de mai multe ori.)

10. Construcții pleonastice

„Pleonasmul este o greșeală de exprimare care constă în folosirea alăturată a unor cuvinte, construcții sau propoziții cu același înțeles. Este de fapt repetarea aceluiași semnificat prin semnificații diferiți.”⁴

Foarte des auzim la elevii din ciclul primar următoarele construcții pleonastice: avansează înainte, coboară jos, urcă sus, continuă mai departe, geam de sticlă, icre de pește, miere de albine, mujdei de usturoi, sumă de bani, undiță de pește, mai superior, cel mai principal, enorm de mult, cel mai formidabil, iarăși din nou.

„Greșelile, mai rare sau mai frecvente, mai grave sau mai puțin grave, pot reprezenta tendințe de evoluție, de modificare a structurii lingvistice în genral sau de schimbare a configurației limbii literare.

Norma limbii este stabilită de către specialiști pe baza legilor de evoluție a limbii. Laxismul (nejustificat) nu trebuie încurajat, dar nu trebuie să se ajungă la încorsetarea de tip <<purist>>, care ar contraveni flagrant dezvoltării libere <<naturale>> a limbii noastre.

Școlii îi revine misiunea de a asigura într-un cadru organizat sub forma unui proces dirijat, o pregătire corespunzătoare a elevilor în conformitate cu cerințele normei literare.”⁵

Bibliografie:

1. Avram, Mioara - *Gramatica pentru toți*, Editura Academiei, București, 1986;
2. Graur, Alexandru - *Tendențele actuale ale limbii române*, Editura Științifică, București, 1968;
3. Graur, Alexandru - „*Capcanele*” limbii române, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1976;
4. Graur, Alexandru - *Dicționar al greșelilor de limbă*, Editura Academiei, București, 1982;
5. Guțu Romalo, Valeria - *Corectitudine și greșeală. Limba română de azi*, Versiune nouă, Editura Humanitas Educațional, colecția Repere, București, 2000;
6. Hristea, Teodor - *Probleme de etimologie*, Editura Științifică, București, 1968;
7. Hristea, Teodor - *Sinteze de limba română*, Editura Albatros, București, 1984;
8. Țibrian, Constantin - *Rostiri neliterare în limba română actuală*, Editura Universității din Pitești, Pitești, 2005.

⁴ *Dicționar de științe ale limbii*, Editura Nemira, București, 2001, p.162

⁵ Constantin Țibrian, *Rostiri neliterare în limba română actuală*, Editura Universității din Pitești, Pitești, 2005, p. 108